

ЧОВЕКЪТ И ВЯРАТА В ПОЕЗИЯТА НА Н.ВАПЦАРОВ

Две от основните понятия ,с които свързваме творчеството на Вапцаров са вярата и романтиката и не случайно две от най-хубавите му произведения ,програмни до известна степен са едноименните му стихотворения.Макар и да отразяват две различни страни от Вапцаровата етика и поетика ,романтиката и вярата са обединени от общ хуманистичен порив.Вярата на Вапцаров е основа на неговото светоусещане ,на позицията му -нравствени и етическа.Тя оформя и поетическите възглед на твореца за човека.

Вярата за поета е жизнено необходима.Без нея лирическият герой не намира изход от граничните екзистенциални събития и се поддава на песимизъм ,апатия, отчаяние.В своята поезия Вапцаров утвърждава вярата-антипод на социалния ад ,вярата в един по-добър и осмислен човешки живот.За поета вярата е по-висша ценност и от живота ,без нея той ще бъде нищо.Тя е съкровена духовна сила ,пред която физическият натиск е безсмислен.Затова и първото програмно стихотворение от сборника “Моторни песни” носи името”Вяра”.Творбата е синтез на поетовите идейни и естически възгледи ,интимна изповед ,обръщение към бедещите поколения ,манифест на Вапцаровата философска мисъл.”Вяра”разкрива ново значение ,а самото понятие ,което е свързано с осмислянето на човешките ценности.Написано под формата на лирически монолог на героя ,стихотворението е пример за дълбоко заложената вътрешна диалогичност и полемичност.В него Вапцаров поставя два основни проблема за любовта към живота и за вярата.В първата строфа поетът разглежда основните прояви на човешкото битие-живост-съществуване /”дшиам”/ ,а впоследствие и животът в най-екзистенциалния му смисъл живот-труд ,живот-творчество ,проява на духовната същност на човека /”работя” ,”живея” ,”стихове пиша”/.Поетът внушава идеята ,че водещото начало в човешкия живот е не омразата ,а любовта към живота ,изразена чрез вярата в него жизнелюбието е утвърдено чрез повторението ”Напротив!Напротив!”и анафората: “...аз пак ще обичам!”.Това е вярата на човека в същността на живота.Съществуването му е израз на възможност за осъществяване на неговите мечти и желания.

Творбата е насочена към синтез-обобщение на човешкото битие.След утвърждаването на любовта към живота ,поетът преминава през материалното и биологичното ,за да може човешкия дух да достигне висините ,необятните простори на Вселената.Преходът м/у двете композиционно-тематични части е осъществен със съюза “но” ,който способства за противопоставителния строеж на творбата.Реторичният въпрос от втората тематична част съдържа евангелския символ -”пшеничено зърно” ,който

отъждествяваме с човешкото битие. Вярата необходима за съществуването на човека и това чувство е постигнато чрез образното сравнение:

“бих ревнол от болка

като ранена

в сърцето пантера”.

В творбата ,темите за живота и вярата са обединени в обобщаваща и универсална тема-за вярата и живота ,защото вярата е животт ,а животът е вяра.

Лирическият герой на Вапцаров битува в трудно ,сложно време.Това е светът. на несбгднати мечти, поругани идеали ,безсмислени копнежи.Това е суровата реалност на настоящето.Разкъсван ,смазван и убиван от действителността ,човекът брани “като ранена пантера” своята вяра.Защото знае-човек без вярата си ,ще "бзде разнищен".Човек без оптимизъм не може да върви напред ,човек без поглед напред не осъзнава ,че живее.

Вярата в идеала ,родена от една висока цел-бъдещето на човечеството ,води към авторовия оптимизъм ,основан на познаването на историческия процес и неговите закономерности ,обвързващи бъдещето и романтиката.Човекът е въплъщение на тази романтика ,носеща дъха на свободното бъдеще.Романтиката насочва човекът към бъдещето и му дава опора и нравствено-философска сила.Тя е овързана с вярата и представлява мечта ,блян за прогресивно развитие /както е при симво листите ,септемврийските поети/ ,но едновременно с това и напълно осъществима реалност.

Романтиката превръща човека -”скот” ,”муха” ,”добитък” /”История”/ в променена личност с ново светоусещане и нравствени ценности Тя е най-ценното ,което човек ,носи в себе си.Вапцаров новаторски подхожда към романтиката от едноименното стихотворение.Той я асоциира чрез техническия прогрес.За първи път красивото е плод на човешките ръце ,на човешкия труд:

"Романтиката е сега в моторите,

които пеят

по небето синьо".

Романтиката не е празна химера ,утвърждава Вапцаров.Тя е всичко най-хубаво ,което има в човека.Романтика може да бъде и вярата ,и речтата ,всичко от живота ,което удовлетворява човека.Във време на духовно опошляване ,романтиката е в самия живот на човека.

Вярата в прераждането на човешкия дух ,в силата на нравствените ценности е показана в стихотворението "Завод".Животът в него е разкрит чрез уникална персонификация -"озъбено ,свирепо куче".Образът на завода е символ на всекидневното битие ,на човешкия живот -дебнеща агресия и тегнеща принуда.

Вярата в поезията на Вапцаров има и своя хуманно-морален паралел -"библейската вяра" ,с която поетът ,е закърмен от детинство.Вапцаров я изобразява като пасивна ,за да реши проблемите на човека чрез борбата и революционната идея.И "чудото" ,и "вярата" /"Не бойте се ,деца"/ присъстват като поетически митологеми с преосмислено социално значение.Основната за поезията на Вапцаров поетическа митологема:"пшеничено зърно от моята вяра" присъства с преосмислен стилистичен и етичен извор от библеиската легенда.

Основа на Вапцаровия хуманизъм ,на неговата вяра е борбата. Представата за тази борба е изградена в началния момент на стихотворението "Двубой": "Кръв капе от мойто сърце,"..."и победения си ти".Творбата разкрива типичната Вацарова визия за живота ,като борба м/у противостоящи си сили.

С епична широта Вапцаров разкрива творческите способности на човека.Трудът го

облагородява и от социална жертва той се превръща в творец на техническия прогрес ,на своето собствено битие.Чрез преливането на образите един в друг се разкрива всеобхватността на човешкото страдание ,на присъствието на динамиката в света ,на човека-феномен на природата:"А аз съм тук...и там...-Навред".Така Вапцаров разкрива величието и силата на човешкия дух ,вярата му в един нов ,"желан и нужен" живот.

Образът на двубоя и борбата е пропит с дълбок реализъм и апокалиптичност на изобржението в стих. "Писмо":

"Но да умреш., когато

се отърсва

земята

от отровната си

плесен,

.....

това е песен,да, това е песен!"

Картината ,изградена с метафорични средства е показателна не само за целите на борбата ,за тяхната мащабност и общност ,но и за вярата ,че прбедата на борбата има в основата си хуманна цел ,общозначима същност.В стих."Писмо" ,вярата е разкрита не като изначално понятие ,а като постепенно-формиращо се.Чрез метафората "ни хванаха в капана на живота" Вапцаров разкрива тежкото ,страдалческо битие на човека ,в

резултат на което се поражда омразата-"проказа".

Силата и величието на човека ,спообността на човешката личност да се промени и усъвършенствува ,мотива за прозрението са в основата на творба като "Песен за човека".В нея поетът влиза в спор ,в който утвърждава прераждащата сила на човешкия дух.За Вапцаров ,човек не е нито добър ,нито лош.Вапцаров вярва във възможността на човек да анализира обстоятелствата ,да не ги използва за задоволяване на своите желания ,да се възроди и промени.Малката човешка драма ,за която разказва в подкрепа на своята теза за мощта на човешкия дух ,е породена от обезценяване на нравствените стойности в човека ,от неразбирането на собственото му съществуване.Със своя разказ ,поетът се противопоставя на схващането на дамата -мизантроп ,която вижда човека ,подвластен само на злите сили ,на престъпната си природа.В обикновената човешка драма синът убива своя баща ,защото има нужда от парите му.В изолираното пространство на затвора той има възможност да преосмисли направеното ,да види собственото си престъпление ,да достигне до извода:"ех, лошо ... светът е устроен!".В резултат се извършва екзистенциално събитие в самния човек "ставането" на светлината в него ,прераждането ,осмислянето.Лирическият герой на Вапцаров е нежен и лиричен ,силен и суров.На основата на жизнените ценности поетът осъществява превръщането на престъпника в човек.Израз на тази промяна е песента -надежда и протест.Той престава да бъде "скот в скотобойна" и постига нравствено извисяване.Направеният избор ,решителното приемане на смъртта ,е изплъзване от затагачата се примка на всекидневието.Поетът извежда във родилия се човек на светлина ,от потискащото пространство на затвора пред погледа на Вселената чрез поетична метафора:"Човекът погледнал зората ,/ в която / се къпела с блясък звезда...".Той разкрива нелепостта и жестокостта на човешката съдба ,в контраст с вечността и красотата на природата.Вярата в човека е изразена чрез възстановяване на човешкото достойнство ,чрез утвърждаване на прекрасното ,на нравствените стойности на човешкия дух:"Браво, човек!".Поетът печели битката за човека и успява да утвърди своята искрена вяра в способността на му да преодолее злото и да запази човешкото в себе си.Така Вапцаров се разкрива и като страстен хуманист.

Поезията на Никола Йонков Вапцаров носи белезите на голямото изкуство.Вярата осмисля поезията и живота на човека и поета ,придава ѝ смисъл и съдържание.

Вапцаровата вяра в човека и бъдещето му позволява да създаде поезия ,изтъкана от оптимизъм ,наситена с ентузиазъм.Чрез нея той преодолява идеята за смъртта и създава литературни шедеври ,които имат особено място в световната художествена мисъл.

